

ci time

Odborný analytický měsíčník

KVĚTEN 2015
ČÍSLO 5, ROČNÍK V.
WWW.CICAR.CZ
ZDARMA

Konec liberální demokracie?

obsah

4 | Jsou přistěhovalci ekonomickou hrozbou, nebo příležitostí?

ANALÝZA | TÉMA Potopené lodě s uprchlíky v Středozemním moři rozvířily napříč Evropou diskusi o tom, jak se k nelegálním přistěhovalcům postavit. Otázka mezinárodní migrace má mnoho aspektů – právních, morálních, bezpečnostních, ale též ekonomických.

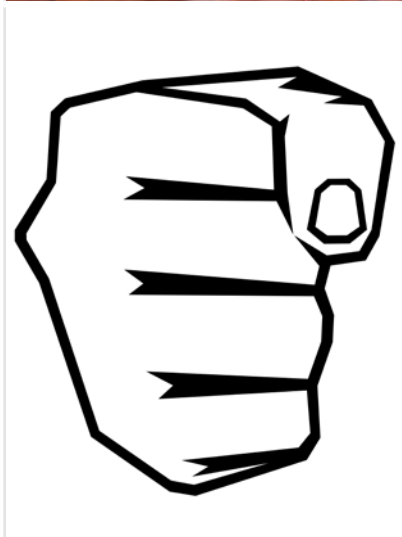
Autor Pavol Minárik

6 | Jsme předmětem manipulace a poručnictví

ROZHOVOR | TÉMA S Petrem Robejškem o budoucnosti liberální demokracie, silných vůdcích, selhání elit, demokratickém poručnictví, pocitech ohrožení, vlivu bank a médií, naivitě intelektuálů, Řecku, euru a vládě nevolených expertů.

Rozhovor s Petrem Robejškem

11 | Válka jako důsledek krize demokracie

ANALÝZA | TÉMA Každá válka v sobě přináší rozvrat, utrpení a neobyčejné škody. Nejinak tomu bylo i v případě druhé světové války. Škody a rozvrat se netýkaly jen oblasti materiální, ale i oblasti duchovní. Ne náhodou staří klasikové říkají, že v době války mlčí múzy.

Autor Michal Pehr

CI Time

Odborný analytický měsíčník

Číslo 5

Ročník V.

Květen 2015

Vydává

CI Consult & Research, s.r.o.

ve spolupráci s vysokou školou

CEVRO Institut

IČ: 24772461

Jungmannova 29/19,

110 00 Praha 1, Nové Město

Kontakty

Telefon: 224 054 087

www.cicar.cz, citime@cicar.cz

Redakce

Šéfredaktor

Josef Šíma

Odborní konzultanti redakce

Ivan Langer, Ladislav Mrklas

Tajemnice redakce

Petra Viktorová

Art director

Ivo Kubát (Multimedia Atelier)

Stálí spolupracovníci

Milan Cabrnach, Jiří Frgal,

Jakub Kříž, Aleš Kučera,

Daniel Kunštát, Pavol Minárik,

Jaroslav Salivar, Harald Scheu,

Jiří Šedivý, Petr Valenta,

Alexandr Vondra

Fotografie

str. 1 ČTK

str. 2, 4–5 fotolia.com

Jazyková korektura

4JAN Public Relations, s.r.o

Registrace MK ČR E 19998,

ISSN 1804-8099

Vážení čtenáři,

v aktuálním čísle CI Time najdete obsáhlý rozhovor s Petrem Robejškem, který se – tak jako vždy velmi neotřele a pregnančně – zamýšlí nad budoucností liberální demokracie, rolí silných vůdců a mocí nevolených expertů, demokratickým poručnictvím i pocity ohrožení, které ovlivňují politické chování lidí a podmiňují jejich vztah ke společenským elitám, politickému systému i k cizincům a migraci. Problematice migrace se věnuje též ve svém článku Pavol Minárik, vedoucí Katedry ekonomie a managementu vysoké školy CEVRO Institut, a ukazuje na její pozitivita a nebezpečí.

A jelikož je květen a připomínáme si konec 2. světové války, zařadili jsme na závěr čísla i text Válka jako důsledek krize demokracie historika Michala Pehra z Centra středoevropských studií, společného vědeckého pracoviště vysoké školy CEVRO Institut a Masarykova ústavu a Archivu Akademie věd. Autor se v článku zamýšlí nad tím, zda generace, které nepoznaly válku, nezapomněly na poučení, jež nám z minulosti plyne.

Příjemné čtení!

Josef Šíma,
*rektor vysoké školy CEVRO Institut
a šéfredaktor*

Ivan Langer,
*zakladatel společnosti
a odborný konzultant redakce*

Ladislav Mrklas,
*zakladatel společnosti
a odborný konzultant redakce*

Jsou přistěhovalci ekonomickou hrozbou, nebo příležitostí?

Potopené lodě s uprchlíky v Středoze­m­ním moři roz­vířily napříč Evropou diskusi o tom, jak se k nelegálním přistěhovalcům postavít. Otázka mezinárodní migrace má mnoho aspektů – právních, morálních, bezpečnostních, ale též ekonomických.

PAVOL MINÁRIK | Autor je vedoucím Katedry ekonomie a managementu vysoké školy CEVRO Institut

Vedle obav z bezpečnostních hrozeb, které jsou jisté v mnoha případech opodstatněné, bývá často v centru pozornosti právě otázka takzvaných ekonomických migrantů. Jsou lidé přijíždějící do Evropy za vidinou lepší životní úrovně potenciálním přínosem, nebo ohrožují blahobyt Evropanů?

Na úvod možná odbočka k paradoxnímu postoji mnoha Čechů k uprchlíkům. Na jedné straně obdivují lidi, jako je Nicholas Winton, nebo domácí hrdiny, kteří ukrývali Židy před nacisty, na druhou stranu je pro ně obtížně přijatelná představa, že by se Česká republika měla výrazněji zapojit do pomoci uprchlíkům.

Přitom nároky na pomoc nejsou zdaleka tak vysoké jako za války – nikdo dnes nežádá, abychom přijali uprchlíky u sebe doma, jako britské rodiny přijímaly české židovské děti.

Dnes diskutovaná pomoc je spíše na úrovni jiného přerozdělení již stejně vybíraných daní.

PŘISTĚHOVALCI, MEZINÁRODNÍ OBCHOD A DOMÁCÍ EKONOMIKA

Pokud tedy připustíme, že ne každý přistěhovalec musí být nutně islámský terorista (může to být třeba syrský křesťan nebo nigerijský animista), stále zůstává otázka, jak příliv těchto lidí ovlivní blahobyt Evropy. Zde bychom měli rozlišovat ekonomické a fiskální dopady imigrace. Jak tedy přistěhovalci ovlivňují ekonomiku a jak ovlivňují veřejné rozpočty?

Většina ekonomů se zřejmě shodne na pozitivních dopadech migrace. Pohyb pracovní síly, stejně jako jiných výrobních faktorů a také zboží a služeb vede k lepší alokaci zdrojů ve společnos-

ti. Pracovníci jsou přirozeně motivováni přesouvat se do odvětví či regionů, kde je jim nabízena vyšší mzda, stejně jako obchodníci budou chtít prodávat na trzích, kde převládají vyšší ceny. Na druhou stranu cílové země přistěhovalců získávají relativně levnou pracovní sílu.

Efekt hranic otevřených pro migraci pracovní síly či kapitálu bude stejný jako efekt volného pohybu zboží a služeb. Stejně jako dovoz levného zboží ze zahraničí i přistěhovalci mohou zvýšit nezaměstnanost domácích pracovníků. Zároveň však levná pracovní síla snižuje náklady výrobců. Spotřebitelé v obou případech získávají díky klesajícím cenám. Přistěhovalci se zároveň stávají spotřebiteli a zvyšují poptávku po zboží a službách domácích výrobců.

© Erica Guilane-Nachez - Fotolia.com

Bariéry mezinárodního obchodu, které brání levným pracovníkům vyvážet jejich práci v podobě zboží a služeb, tlačí k vývozu pracovní síly přímo prostřednictvím migrace. V tomto směru by se Evropská unie měla zamyslet nad svou obchodní politikou, zejména v oblasti zemědělství. Jednotlivé politiky vůči zahraničí totiž nejsou nezávislé, fungují spíše jako spojené nádoby.

FISKÁLNÍ DOPADY IMIGRACE

Možná častěji zaznávají názory, že cílem imigrantů nejsou pracovní místa Evropanů, ale jejich štedrý sociální systém. Podstatnou otázkou je tedy fiskální dopad přistěhovalectví. Odpověď není jednoduchá ani jednoznačná. Imigrace zcela určitě zvyšuje veřejné výdaje cílové země. Pokud se však přistěhovalci zapojí do ekonomického života – tedy pokud jim

BARIÉRY MEZINÁRODNÍHO OBCHODU,

které brání levným pracovníkům vyvážet jejich práci v podobě zboží a služeb, tlačí k vývozu pracovní síly přímo prostřednictvím migrace.

to je umožněno – zvyšují i daňové příjmy. Výsledný fiskální efekt může být kladný i záporný.

V jistém smyslu migrace ovlivňuje veřejné rozpočty stejným způsobem jako přirozené přírůstky obyvatelstva. Narozdíl dítěte rovněž potenciálně zvyšuje výdaje i příjmy státu. Navíc mezi těmito výdaji a příjmy existuje časový nesoulad. Část výdajů se typicky uskutečňuje předtím, než dojde k jakýmkoli daňovým příjmům (zejména výdaje na vzdělání), dal-

ší významná část následuje po skončení ekonomické aktivity (penzijní a zdravotní výdaje).

Rozdíly v případech přistěhovalců jsou patrné. Přistěhovalci typicky nečerpají vzdělání v takovém rozsahu jako domácí obyvatelstvo, na druhou stranu může být jejich pracovní život kratší. Záleží na konkrétních parametrech – v jakém věku přistěhovalci přicházejí, jaká je jejich kvalifikace, porodnost, očekávaná doba dožití. Fiskální příjmy nepochybně ovlivňuje i to, zda a jakou příležitost zapojit se do ekonomického života cílové země přistěhovalci dostanou.

U veřejných výdajů bychom měli důsledně rozlišovat, za co jsou vydávány. Pokud jde o čisté veřejné statky – tedy dodatečný spotřebitel nepředstavuje dodatečné náklady –, každý další daňový poplatník, který na jejich produkci přispívá, je přínosem. Pokud však větší počet uživatelů implikuje vyšší náklady, musíme pro určení fiskálního efektu zkoumat, zda dodatečné zvýšení daňových příjmů kompenzuje dodatečné zvýšení výdajů. Stejná otázka se však teoreticky vztahuje nejen na imigraci, ale i na domácí porodnost.

Ekonomické modely predikující fiskální efekty přistěhovalectví nedávají jednoznačnou odpověď. Shodují se však v tom, že celkový fiskální efekt, ať kladný nebo záporný, bude malý – odhady oscilují kolem nuly. Ještě podstatnější je pak otázka, zda vůbec jsou fiskální dopady vhodným kritériem v rozhodování o migrační (a populační) politice. Ale i kdyby je někdo za takové považoval, nelze je použít jako jednoznačný argument. Navíc se lze legitimně ptát, zda záporný fiskální efekt imigrace je problémem samotné imigrace, nebo spíše špatně nastaveného systému vládních příjmů a výdajů.

A nakonec si musíme uvědomit, že jsou jen dvě cesty k odstranění nelegální imigrace. Jednou je legalizace přistěhovalectví, druhou je jeho úplná eliminace. Druhá cesta je extrémně nákladná, a to tím víc, čím méně legálních migračních kanálů zůstane otevřených. Dokud se nezmění rozdíly v blahobytu a příležitostech mezi Západem a zbytkem světa, poptávka po migraci do západních zemí existovat bude. Je pak jen otázkou migračních politik, zda se setká s legální nabídkou, nebo bude vytlačována na černý trh. Poptávka si svoji nabídku vždy najde, ať tak nebo jinak.

Jsme předmětem manipulace a poručnictví

S Petrem Robejškem o budoucnosti liberální demokracie, silných vůdcích, selhání elit, demokratickém poručnictví, pocitech ohrožení, vlivu bank a médií, naivitě intelektuálů, Řecku, euru a vládě nevolených expertů.

Rozhovor vedl **JOSEF ŠÍMA**

Velmi se diskutuje o budoucnosti liberální demokracie. Mnozí, včetně maďarského premiéra Orbána, zatracují především onu první část, tedy liberalismus. Viní jej ze situace, v níž se dnes Evropa nachází. Není ale ve skutečnosti na vině spíše demokracie, její bezbřehá podoba, kde lid vládne, slovy Aristotela, jen ve svůj vlastní, momentální prospěch?

Aristoteles by asi neřekl, že v dnešní průměrné západní demokracii panuje bezbřehá vláda lidu. Spíše by si povšiml toho, že se vládnoucí elity pokouší v Sokratovské tradici o „vládu moudrých“, tedy vytěsňují lid od moci, určují z titulu intelektuální a morální nadřazenosti to, co je pro něj dobré, a přehlížejí to, co lid skutečně zaměstnává.

To by bylo tolerovatelné, kdyby byla vláda elit skutečně moudrá a úspěšná. Ale obávám se, že o tom nemůže být ani řeči. Aristotelovu skvělému mozku by jistě neuniklo, že výsledky této „vlády moudrých“ nejsou právě omračující. Všiml by si nepřetržitého řetězce chybných ekonomických a politických rozhodnutí, jako je třeba reakce na „Arabské jaro“, zmatečná ekologická politika, krátkozraká politika vůči Ukrajině a Rusku, hypertrofovaný finanční průmysl, finanční krize a vzápětí nová

gigantická finanční bublina, rostoucí sociální nerovnost v nejvyspělejších státech Západu a tak dále.

S podivem by Aristoteles jistě zaznamenal to, že spíše než lid je to právě demokratická vláda, kdo se stará o svůj vlastní, momentální prospěch a pomíjí dlouhodobé důsledky svého chování. Dělá přitom všechno pro to, aby se vymkla vlivu voličů, ale sama podléhá vlivu špiček finančního průmyslu a mediální elity. První operuje diskrétně za zavřenými dveřmi a prosazuje velmi efektivně zájmy své branže. Druhá zneužívá privilegium rozšiřovat své názory, aniž by za to nesla odpovědnost. Svě vlastní zveřejněné mínění přitom vydává za mínění veřejné. Špičkoví politici, kteří vlastní společnost znají převážně jen ze svodek svých PR-poradců, podlehnou tomuto vlivu, protože je v první řadě zajímavá, jak budou o jejich rozhodnutích informovat média.

I ohledně liberalismu není situace tak jednoduchá. Je nepochybné, že liberalismus nemá žádné místo v myšlení ruského prezidenta nebo maďarského premiéra. Ale jednoznačná není ani situace na Západě kontinentu. Tamější elity vyžadují a praktikují liberalismus především pro sebe samotné. A pokud jde o jejich vztah vůči většinové společnosti, tak jej dle mého názoru

Roklen 24

Váš zdroj
informací
a dat ze svět
trhů, investic
a ekonomiky

 Roklen24 @Roklen24

www.roklen24.cz

EVROPŠTÍ VŮDCI

mají celou řadu důvodů snažit se udržet Řecko v eurozóně doslova za každou cenu; tím spíše, že jí sami neplatí. Jednak nechtějí přiznat skutečnost, že eurozóna je od počátku chybný, a ještě k tomu chybně prováděný projekt.

ru nejlépe popisuje pojem paternalismus, tedy pokus o poručnickování a manipulaci.

NELIBERÁLNÍ DEMOKRACIE JAKO ROZVOJOVÝ MODEL

Jakou roli v této diskusi přikládáte Rusku a Putinovi, coby vzoru „demokratů bez přívlastku“?

Označení jako třeba „demokraté bez přívlastku“ je také samo přívlastkem. A jako každá připsaná vlastnost se ověřuje teprve v konkrétních rozhodnutích a v praktickém chování. Vladimir Putin a jeho bezprostřední okolí definují to, co považují za vhodné pro ruský národ, a připouští jen tu i onde kritické poznámky od seskupení a jedinců, kteří zastávají odlišné názory; jejich návrhy na změnu politické linie však neakceptují.

Ohledně legitimizace tohoto chování se Putin odvolává na volební výsledky a svou průběžně vysokou popularitu. Ruští demokraté „s přívlastkem“ liberální mu jeho pozici velmi usnadňují tím, že ztrácejí hodně energie debatami o správné cestě a o správných vůdcích na jejich straně. A tak se zdá, že Putinova politika a jeho metoda její legitimizace se pro ruskou společnost hodí lépe než návrhy urbánní inteligence.

Obecně se domnívám, že „demokracie bez přívlastku“ může být přitažlivá pro výrazné politické osobnosti, jako je třeba Viktor Orbán, a pro společnosti, které jsou v obtížné hospodářské a politické situaci. Nedávno zemřel singapurský vůdce Lee Khuan Yew, který po dlouhá léta praktikoval vlastní verzi demokracie bez přívlastku jako rozvojový model. Řekl bych, že přitom byl neobyčejně úspěšný. To mě přivádí k tomu, abych zopakoval své dávné přesvědčení o tom, že si západoevropské představy o vládnutí obecně a o liberální demokracii konkrétně nemohou nárokovat univerzální platnost. Tím spíše, že i ony samy ukazují v praxi nemalé slabiny.

SKRYTÉ PORUČNICTVÍ DEMOKRATICKÝCH VLÁD

Lze v diskusi o liberálnosti demokracie pozorovat paralely s meziválečným vývojem, myšlenkami tzv. autoritářské demokracie?

Zde vidím určitou návaznost na moji předchozí odpověď. Za čtvrt století od konce „studené války“ se rozplynuly i poslední cary Fukuyamova snu o globálním rozšíření západního de-

mokratického modelu. To vypovídá něco o jeho univerzální platnosti, jeho přesvědčivosti a v neposlední řadě i o současné verzi demokratického vládnutí jako politické metody.

Dle mého názoru dnes totiž skutečně ostrá dělicí čára neprobíhá mezi demokracií a autoritářstvím. Pro toho, kdo chce vidět, je zřejmé, že dnešní autoritářské a demokratické vlády sdílí v jádru velmi podobnou filozofii řízení. Typická je pro ni představa, že se společnost vejde do excelové tabulky a lze ji formovat pomocí sociálního inženýrství. Účinnost řízení se vládci v obou případech snaží zaručit tím, že společnost vtěsňají do korzetu co nejdůkladnějších předpisů.

Jak v autokratických, tak i v demokratických společnostech používají elity spíše manažerskou metodu řízení země, aniž by byly odpovědné za její výsledky ve stejné míře, jako jsou odpovědní manažeři v soukromém sektoru. Autoritářské a demokratické vlády se od sebe nejvýrazněji liší v tom, jak se dostaly k moci a jak ji udržují. Autoritářské vlády si poslušnost vynucují rabiátsky a někdy násilně. Průměrná současná demokratická vláda je poručnická skrytá.

Cenzura v autoritářských společnostech a politická korektnost v demokraciích mají (byť i v rozdílné intenzitě) podobné důsledky. Obě totiž brání tomu, pravdivě pojmenovat fakta a problémy, a ohrožují tím fungování společnosti. Jen jako příznačná perlička na okraj. Při štábních cvičeních NATO nesmí být jako možný nepřítel pojmenován nějaký konkrétní stát.

Autoritářská vláda má samozřejmě podstatně slabší mocenskou legitimizaci, ale ani demokratická vláda nepoužívá zcela dokonale legitimizované metody vládnutí. V reprezentativní demokracii delegují voliči svou moc na volené politiky. Až potud je vše v pořádku. Volení politici však (aniž by k tomu byli autorizováni voliči) ve stále větší míře předávají svoji moc do rukou demokraticky nelegitimizovaných a za své chování nezodpovědných expertů. Nejznámější jsou v této souvislosti zaměstnanci Evropské komise či aparát Evropské centrální banky. Jiná skupina demokraticky nelegitimizovaných expertů, které politici zmocňují, jsou dokonce lobbisté významných firem či branží.

Paradoxní důsledek podobnosti filozofie řízení, kterou používají autokratické a demokratické vlády, je to, že oba politické systémy jsou vůči ekonomickým krizím a bezpečnostně politickým výzvám současnosti podobně bezmocné.

Jak vidíte – mj. právě v této souvislosti – šance francouzské FN, konkrétně Marine Le Pen? Jak se k ní mají postavit evropské elity? Co jí více pomůže – ostrakizace, nebo zatažení do diskuse, v níž se mnohé její jednoduché recepty ukáží jako nefunkční?

Když už hovoříme o ostrakizaci. Pozici Front Nationale a dalších podobných stran na evropském kontinentu posílila zejména ostrakizace občanů ze strany jejich vlád. Politický establishment dlouhodobě nebere ohledy na problémy občanů ani na jejich

představy o tom, jak tyto problémy řešit. Dobrymi příklady jsou témata migrace nebo obrany hodnot většinové společnosti. Oproti tomu existuje jakýsi tacit agreement mezi politickou a mediálně akademickou elitou. Obě tato seskupení nemají zvláštní zájem na tom organizovat a moderovat názorovou výměnu mezi různými zájmovými skupinami společnosti. To by však odpovídalo jejich funkci v rámci praktikované demokracie. Jejich cíl je však jiný. Charakterizuje jej spíše snaha zglajchšaltovat různorodost společnosti a vtěsnat ji do oné excelové tabulky; to je zájem politiků. Mediálně-akademické elity se občanům zase snaží vnútit svoje představy o tom, co je správné.

Ale zpět k vaší otázce. Chceme-li otestovat účinnost návrhů Front Nationale a dalších podobných stran, tak to půjde, až se budou podílet na moci. Když se etablované strany budou chovat k názorům veřejnosti i nadále podobně nevšimavě jako doposud, tak k tomu může snadno a v dohledné době dojít.

A ohledně „jednoduchých receptů“ by možná stálo za úvahu následující. Faktem je, že současná politická metoda, tak jak jsem ji nastínil v jedné z předchozích odpovědí, se vyznačuje vysokou a stále rostoucí složitostí, které ovšem neodpovídá rostoucí úspěšnost. Český ekonom Pavel Kohout nedávno připomněl, že během vlády Alžběty první (tj. během let 1558 až 1603) se anglický parlament sešel pouze šestnáctkrát. Tato skutečnost nijak nepřekážela Anglii v tom, aby se během alžbětinského období stala faktickou mocností ve všech oblastech lidské činnosti. Nynější parlamenty zasedají téměř nepřetržitě a neustále chrlí legislativní smog. Tolik Pavel Kohout.

A já dodávám. Moderní vládnutí je již tak dost složité. „Příčinnost“ současných elit ve snaze dostat společnost pod kontrolu pomocí dalších a dalších norem vede k průběžnému zvyšování komplexity řídicích struktur a procedur. Jinými slovy to znamená, že jsou neustále přidávány další a další vlivné proměnné. Elity však nejsou schopné zvládat nepřehlednou síť je-

lich vzájemných vztahů a výsledkem je zhoršování kvality řízení a prohlubující se chaos a nekonečný řetězec krizí.

SPOLEČNOSTI SE BOJÍ MIGRACE

Veřejnou debatou dnes hýbe otázka imigrace z Blízkého východu a Afriky. Jak velké riziko to je pro Evropu? Jak moc se tento vývoj týká České republiky a jaký je Váš recept na řešení této situace?

Jižní Evropy a sousedního Německa se tato problematika týká již dnes. Je pouze otázkou času, kdy budeme s tímto problémem konfrontováni také. Vyzkoušený a úspěšný recept na řešení nabízí Austrálie. Když nemáme dost odvahy k tak energickému přístupu, nabízí se kanadský model; přijímat jen ty, které můžeme potřebovat, a důsledně je motivovat k asimilaci. Zdá se mi, že vietnamská komunita v naší zemi ukazuje, co je v tomto ohledu možné a žádoucí.

Na jedno bychom však nikdy neměli zapomenout. Otázka imigrace je otázka zatížitelnosti konkrétní společnosti přírůstkem cizinců. V tomto ohledu je nepoctivé a naivní zároveň, když intelektuálové, kteří jsou zvyklí pohybovat se v internacionálním prostředí a dokonce je vyhledávají, přenášejí svoje s tím spojené představy na celou společnost a považují vlastní preference za vzorec a standard pro to, co má být „správné“ a žádoucí i pro většinovou společnost.

Takové chování je arogantní a riskantní zároveň. Pocit ohrožení není otázkou procentuálního podílu cizinců na populaci země. S pocitem ohrožení se to má asi tak jako s tím, jak každý z nás individuálně vnímá teplo nebo zimu. Pocitovaně ohrože-

PETR ROBEJŠEK

- česko-německý politolog, nezávislý analytik a poradce;
- mezi lety 1998 a 2007 působil jako ředitel Mezinárodního institutu pro politiku a hospodářství, Haus Rissen v Hamburku;
- v roce 1999 se habilitoval pro politické vědy;
- specializuje se na analýzy a prognózy hospodářského a politického vývoje (proslul přesnou předpovědí o rozpadu komunismu i krizi eura);
- v současnosti působí jako poradce pro podnikatele a politiky, organizuje workshopy k tématu rozhodování;
- s vysokou školou CEVRO Institut jej pojí dlouholeté vazby, vystupoval na veřejných debatách školy jak v Praze, tak v Českém Krumlově;
- ve spolupráci s CEVRO Institutem vyšla též jeho kniha Svět viděný z Řípu;
- žije v Hamburku.

ni počtem cizinců můžeme z jistého úhlu pohledu považovat za iracionální, ale jestliže je něco iracionálního sdíleno mnoha lidmi, tak je to reálný politický fakt, protože oni podle svého pocitu ohrožení jednají. V takové situaci nepomůže ani vysvětlování, ani negování. Elita prostě musí vzít na vědomí, že její vlastní názory jsou (i v případě migrace) výrazně menšinové, že daná společnost je méně zatížitelná, než by si přáli oni sami, a respektovat to ve svých rozhodnutích. Jinak riskuje vnitřní destabilizaci.

Německo nově zavádí plošnou minimální mzdu. Co vedlo k jejímu přijetí, když právě flexibilita trhu práce byla velkou německou devízou. Jaké dopady na německou ekonomiku můžeme čekat?

Flexibilita trhu práce je fakt, ale je výhodná a žádoucí pouze z čistě ekonomizovaného pohledu na problematiku. Ta však má také významný politický rozměr. Podnikatele samozřejmě zajímá pouze zvyšování produktivity, a tím i zisků, a přesouvají do rukou státu odpovědnost za ty, kteří na pracovním trhu neobstojí nebo mohou svou pracovní sílu prodávat pouze příliš levně. Stát má tuto skupinu pomocí sociálních benefitů podporovat.

To se odehrává v době, kdy zaznamenáváme stále masivnější přesouvání bohatství do rukou stále menší skupiny vlastníků. Ekonomizovaný pohled na společnost na to odpoví obvyklými argumenty; bohatí zaměstnávají, nesou investiční riziko, platí vysoké daně a podobně. Tato argumentace však zcela (a řekl bych vědomě) přehlíží psychologický a politický rozměr fenoménu „working poor“.

V mých očích se jedná jak o selhání trhu, tak i selhání odpovědnosti a do značné míry i selhání pudu sebezáchovy nejbohatších vrstev. Míra zatížitelnosti společnosti totiž existuje, nejenom pokud jde o počet cizinců, ale i pokud jde o reálnou a vnímanou sociální nerovnost. Tím, že byla v Německu zavedena minimální mzda, reaguje vláda na socio-politickou disfunkčnost trhu a krátkozrakost nejbohatších vrstev; snaží se kompenzovat prohlubující se sociální nerovnováhu. Politika tak nedělá nic jiného, než že se snaží (v mých očích ještě stále nedostatečně) sloužit sociálnímu míru.

EUROZÓNA BYLA OD POČÁTKU CHYBOU

Nemůžeme se vyhnout otázce odchodu Řecka z eurozóny. Jaký je dle Vás nejpravděpodobnější scénář?

VOLENÍ POLITICI

(aniž by k tomu byli autorizováni voliči) ve stále větší míře předávají svoji moc do rukou demokraticky nelegitimizovaných a za své chování nezodpovědných expertů. Nejznámější jsou v této souvislosti zaměstnanci Evropské komise či aparát Evropské centrální banky.

I v této souvislosti mohu navázat na mo- je předchozí odpovědi. Evropský politický establishment se chová sebestředně jako onen „politický podnikatel“, o kterém kdysi psával James M. Buchanan. V tomto konkrétním případě minimalizuje evropský politický podnikatel na cizí úkor (daňových poplatníků totiž) své vlastní náklady (tj. obtížná a nepohodlná řešení, přiznání omylu aj.) a maximalizuje své vlastní zisky (udržení moci, prestiže a možnosti budoucí lukrativní činnosti mimo politiku). Politický establishment Evropy je navíc ovlivňován

zmíněnými skupinami, které (ačkoliv nelegitimizované volbou) prakticky spoluvládou; finančním průmyslem a mediální elitou.

Z toho všeho plyne, že evropští vůdci mají celou řadu důvodů snažit se udržet Řecko v eurozóně doslova za každou cenu; tím spíše, že ji sami neplatí. Jednak nechtějí přiznat skutečnost, že eurozóna je od počátku chybný, a ještě k tomu chybně prováděný projekt. Obávají se (právem), že totéž vyjde najevo i ohledně projektu evropské integrace směrem k nadnárodnímu státu. Dále chtějí zabránit dávno nanejvýš nutné restrukturalizaci bankovního průmyslu, který je jednak hypertrofovaný, a navíc používá celospolečensky destruktivní obchodní model.

Rozhodující evropští činitelé se tudíž budou snažit udělat všechno proto, aby solidně hospodařící země eurozóny co nejdéle doplácely na její zadlužené a konkurence neschopné jižní křídlo. V případě Řecka se nejedná o nic jiného než o to, že se budou snažit tuto zemi co nejdéle vydržovat na účet daňových poplatníků.

Pokud jde o trvání tohoto procesu, tak opakuji to, co jsem říkal vždycky. Showdown v eurozóně nastane, až obyvatelé krizových zemí odmítnou spořit a obyvatelé solidně hospodařících zemí odmítnou platit. Pozorujeme neochotu Řeků spořit, ale i rostoucí neochotu Středo- a Severoevropanů dále platit. To dokládají volební úspěchy protestních politických stran. Přesto může prosazení správného řešení, tj. konsolidace eurozóny s menším počtem členů nebo zrušení měnové unie, trvat velmi dlouho. Tím spíše, že tomu vydatně pomáhá ECB a její demokraticky nelegitimizované programy k financování zadlužených (a místy vlastně fakticky zbankrotovaných) států eurozóny.

Ale může se i stát, že k vystoupení Řecka dojde rychle. Německý ministr financí Schäuble a ostatní hovoří v poslední době nápadně často o Graccidentu, tj. o tom, že Řecko vypadne z eurozóny „náhodou“. Možná, že tak právě připravují půdu pro to, aby mohli Řecko, ve skutečnosti po (tajné) dohodě, z eurozóny vytěsnit, a nemuset tak přiznat svoje selhání, o kterém jsem se zmiňoval výše. Racionálnější – ale složitěji proveditelná – cesta, po které by Řecko mohlo opustit eurozónu, je zavedení paralelní měny (drachmy, nebo eura II). V tomto případě by se vůdci Evropy nevyhnuli nepříjemným otázkám a přiznání toho, že mohli ulevit sobě i Řecku již v roce 2010.

Válka jako důsledek krize demokracie

Každá válka v sobě přináší rozvrat, utrpení a neobyčejné škody. Nejinak tomu bylo i v případě druhé světové války. Škody a rozvrat se netýkaly jen oblasti materiální, ale i oblasti duchovní. Ne náhodou staří klasikové říkají, že v době války mlčí múzy.

MICHAL PEHR | Autor je členem Centra středoevropských studií, společného vědeckého pracoviště vysoké školy CEVRO Institut a Masarykova ústavu a Archivu Akademie věd

Ve válkách ovšem nemlčí jen múzy. V takovéto době trpí i dobro, víra a morální hodnoty a vůbec vše, co souvisí s lidstvím. Krásně tento problém, byť nepřímo vyjádřil dle mého soudu československý ministr zahraničních věcí Jan Masaryk, když řekl svému příteli Viktoru Fischlovi následující slova: „Na světě by mohlo být moc krásně, kdyby nebyly války. Jenže lidi jsou prasata. Vždycky byli. Už moc tisíc let. Od té chvíle, co přestali být opice. Já se divím, že starý Darwin na tuhle evoluci nepřišel. Ono v každém z nás, kamaráde, od Modrovousa po arcibiskupa z Canterbury, je něco špatného. A ve válce se všechno špatné v nás provalí. Když je mír, tak učitelé, mámy a jiní andělé můžou dělat leccos, aby to špatné z nás dostali ven. Ale pak přijde válka a udělá z nás zase zvířata. Pro tohle já především nenávídím války. Ne pro všechno to mordování jako pro tuhle degradaci člověka.“

VÁLKA JAKO NEZNÁMÁ MINULOST

Letos si v květnu připomínáme výročí sedmdesáti let od konce druhé světové války, vyznačující se právě obrovskou degradací člověka a lidství. Právě prožívané výročí nám dává dobrou

příležitost k jakési rekapitulaci této události i celého poválečného období, ale zároveň i to, co pro naši společnost znamenala druhá světová válka. Už při pohledu na způsob připomínání tohoto výročí si můžeme jasně uvědomit, že válka a její prožitek se stává nenávratně minulostí. Oslavy nám ukazují, jak řady pamětníků beznadějně řídnou. Zatímco pro generaci našich babiček, dědečků a rodičů byl válečný konflikt životní realitou, tak pro většinu současníků je to už jen vzdálená a neznámá minulost a mnozí z nás ani netuší, jak hrozná může válka být. Obávám se, že už mnozí zapomněli, že jejím výsledkem byly milionové ztráty na lidských životech nebo ještě větší množství doživotně zmrzačených, a to jak na těle, tak i na duši. Výsledkem byly také zničené a zchudlé země zmítané radikalismem a následně rozdělení světa na demokratickou a komunistickou část. Při pohledu na dnešní, aktuální situaci se ukazuje, že ani po sedmdesáti letech míru (otázkou ovšem zůstává, zdali s ohledem na studenou válku můžeme hovořit o míru) nesmíme zapomínat na události druhé světové války, a to i přes přirozenou snahu lidí vytěsnit to špatné ze své paměti.

LIBERÁLNÍ DEMOKRACIE JAKO PŘEŽÍTEK?

Pro politickou reprezentaci je připomínka událostí druhé světové války důležitá ještě v jednom ohledu. A to uvědomění si příčin rozpoutání konfliktu. Před druhou světovou válkou došlo k velké hospodářské krizi, která se proměnila v obrovskou sociální a politickou krizi vyjádřenou krizí demokracie a demokratických politických systémů. Právě ve třicátých letech měla velká část Evropy pocit, že demokracie je cosi přežitého, co je nutné změnit. Mnozí z neznalosti, naivity i z jiných důvodů volali, že liberální demokracie je záležitost 19. století a jako taková je dávno mrtvá. Následně politický radikalismus spolu s extrémním vypjatým nacionalismem a hlavně strachem z budoucích možných problémů dovedly evropskou politiku do Mnichova 1938, kde politici klíčových demokratických států nehleděli na demokratické ideály, ale pouze na svůj vlastní, pomíjející prospěch. Ve výsledku došlo k ústupkům mocnostem zla, které zahájily válečný konflikt. Pevně doufám, že dnešní evropská, respektive celosvětová politická scéna se z tohoto konfliktu alespoň trochu poučila. Doufám a věřím. Války totiž začínají snadno, ale hůře se končí.

Studujte prestižní vysokou školu v centru Prahy!

Atraktivní obory s výborným uplatněním!

- **Ekonomie – Hospodářská politika (Bc.)**
- **Politologie a mezinárodní vztahy (Bc., Mgr.)**
- **Obchodněprávní vztahy (Bc., Mgr.)**
- **Veřejná správa (Bc., Mgr.)**
- **Bezpečnostní studia (Mgr.)**
- **Master of Public Administration (MPA)**

CEVROINSTITUT

[vysoká škola]

PRÁVO, POLITOLOGIE, EKONOMIE
PRESTIŽ, VZDĚLÁNÍ A ÚSPĚCH

cevroinstitut.cz